

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

IV. De Dei æternitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

QVÆSTIO IV.

De Dei aternitate.

OSTREMVM ex attributis Dei negatiuis definitione à nobis numeratum est Dei aternitas: quod nihilo differt ab immortalitate: est enim omni-
moda negatio finis in duratione, tam à parte ante, quam à parte post, siue indefectibilitas Dei in sua entitate & eternitate tam de præterito, quam de futuro.

CERTAMEN I.

Dei aternitas de fide est, recteque ab Boetio definitur.

DEI aternitatem videtur negasse Aureolus apud Capreolum in 1. d. 9. art. 2. argum. loci 4. asserens durationem omnem necessario successivam esse, ac proinde in Deo nullam esse durationem. Sed tamen ex his locum inferitur Aureolum in Dei aternitate, sicuti, & successivitate & rationem durationis negasse, secus Deo aternitatem, quam apud eundem ibidem argum. 1. quinti ordinis admittit expresse, atque ab attributo immutabilitatis metaphysice differe docet. Nihil ergo contra dogma catholicum de Dei aternitate in subtilissimi Cardinalis doctrina suspicari licebit. Dei autem aternitas (quidquid est sit de quo statim) de fide est. Ad Roman. 6. *Secundum præceptum æterni Dei.* Prouerb. 8. *Ab æterno ordinata sum.* Eccles. 18. *Qui viuunt in æternum.* Licet enim his sola aternitas à parte post, vel à parte ante significari videatur, dum ab æterno, vel in æternum esse, ac viuere dicitur Deus: at dum verba sum, & viuunt de præterito adhibentur, aternitas Dei significatur, in qua sola præterita, & futura duratio præteriti coniungitur, vt mox dicemus. Eadem etiam veritas illis Danielis: *antiquus dierum*, quæ de Deo dicitur continetur. Diebus enim antiqui plures singulorum autem antiquus solus Deus est, cuius duratio, seu aternitas dierum antiquissima dies, omnes dies, & omnes durationes præcedens, cunctique, siue sui successione, succedens, vt Dionys. de diuin. nom. c. 10, ac Patres frequenter loquuntur.

2. Denique id ipsum expresse continetur Isai. 41. vbi habetur: *Deus sempiternus Dominus.* Licet autem Richard. Victorin. 2. de Trinit. sempiternum, non idem quod æternum significare velit, & id quidem ex August. q. 19. ex octoginta tribus: quia aternitas, seu æternum præter negationem initij, & finis permanendi dicat immutabilitatem; verius tamen est idem vtutemque significare, vt ex nomine ipso ostendit Isidor. 7. etymolog. c. 1. Idem enim est sempiternum, ac semper æternus: quo sane Dei aternitas, quæ tota simul, ac semper est, amplius explicatur per ordinem ad extrinsecam omnem creatam durationem possibilem: in eandem veritatem de Dei aternitate Patres in id Exodi: *Ego sum, qui sum, & qui est misisti me ad vos.* vniuersimode conspirant, ac passim locis hic recitatis, definiturque ab Innocentio III. c. *Damnatus* de Summa Trinit. Est autem hic aduertendum aternitatem, & æternum, quæ de Deo dicuntur in scripturis, Patribus, & Theologis omnibus, atque ab Innocentio citato loco definiuntur, propriissime, atque strictissime vsurpari. Laxius enim tam creata plura, quæ permanentia suæque durationis finem non habebunt æterna vocantur, vt Angelici, rationales animi, gloria, & damnatorum penæ: licet æterna absolute & simpliciter non sint, cum à parte ante suæ existentia, & durationis initium habuerint. Quin, & ea, quæ tempore incipiunt, temporeque longissimo permanent, nec nisi indeterminato, vel etiam determinato, distantissimo tamen, desinent, æterna etiam dicuntur; non solum vulgo, sed & frequenti scripturæ phrasi,

vt obseruauit Dionys. supra August. q. 31. in Genes. & 43. in Exod. Gregor. 16. Moral. cap. 121. sed hæc laxius, & improprie æterna dicuntur, nec sunt eiusdem rationis cum æterno, seu aternitate propriissimis, quæ hic dicuntur, atque statuuntur de Deo.

3. Hanc autem Dei aternitatem, quæ sola strictè dicta aternitas est, vt iam iam aperius ostendam exactissime definiuit Boetius 5. de consolat. profa 6. cunctis Philosophis, & Theologis consentientibus his verbis: *Interminabilis vita tota simul, ac perfecta possessio.* Per primas particulas exprimitur esse durationem in esse, ac vita, quæ fine, & principio durandi caret. Per illa vero: *tota simul* in ea duratione, nec partes vllas, nec successione esse, imo nec dari posse explicatur. Quare, sicut per primas ab omni finita duratione, per secundas ab omni duratione successiva secernitur, quæ tota simul esse non potest. Inde vero inter Dei aternitatem, & durationes omnes creatas, etiam si æterna, siue potius ex aternitate, ac per aternitatem esse ex eis aliqua possit, discrimen aliud subiicitur, satis à Patribus notatum. Quod scilicet in his heri, & cras, ac proinde, & præteritum, & futurum habeant locum; secus in Dei aternitate, quæ, cum simul tota sit, tota semper est præsens, ac proinde hodie perpetuum est. Quæ de re docte Plato in Timæo. *Erat, & erit, quæ nostri temporis species sunt, non recte æterna substantia assignamus.* Dicimus enim de illa est, & erat, & erit; sed re vera solum esse competere. Videantur Dionys. c. 5. & 10. de diuin. nom. August. 12. de ciuit. c. 15. com. 2. in Psal. 101. ad id: *In generationem, & generationem.* Et in Psal. 2. in id: *Ego hodie genui te.* 1. Confess. c. 6. & 5. de Trinit. c. 1. & 2. de vera & falsa relig. c. 49. & q. 19. ex 83. Nazian. orat. 42. 2. in Palch. Euseb. 11. de præparat. c. 7. Greg. 16. Moral. c. 21. Bernard. serm. 80. in Cantica, tamque huiusmodi Patres reliqui vbiuis verba Psalmi secundi, & Exodi recitata exponunt.

4. Verbo autem illo *perfecta* multum emphasis, & mysterij contineri Soarius contendit, vt iam refram. Ego vero id solum ea particula explicari reor: nimirum, possessionem illam interminabilis vitæ, ac totam simul in Deo actualem, imo actualissimam esse: cui nimirum proinde nihil potentialitatis ad vllam sui actualitatem pro signo, adhuc metaphysice, posteriori habendam competat; sed ea sit, cui e conceptu suo actualitas durandi summa conueniat, nec sola possibilitate, potentia, iure aut possessionis actualis radice consistat. Soarius vero d. 50. metaph. sect. 3. n. 6. *perfecta* voce significari contendit quod non solum in esse Dei, sed in omnibus eius actibus, operationibus, perfectionibusque intrinsecis tota simul, ac sine successione sit duratio, vt docet S. Thom. 1. p. q. 10. art. 5. Verum, licet ita in Dei aternitate res habeat, non tamen ea particula explicatur, neque explicari oportuit in definitione. Cum enim physice, & realiter omnia in Deo idem omnino sint, cum eius esse, & vita: neque reliqua esse aliud, aut existentiam, adhuc metaphysice, habeant, quam essentia, quæ identitatis physica iure, & sunt, & existunt adiectiue metaphysice, vt de proprietatibus personalibus ostendebamus controuersi, de Trinit. d. 7. q. 1. per totam. Eo ipso quod de diuino esse actualis, & perfecta possessio interminabilis dicitur, de attributis, actibusque internis diuinis omnibus, quatenus sunt, suffragetur dicitur: ac præterea actualis possessio attributorum ad aliam lineam, quam durationis formaliter spectat nec est in aternitate memoranda.

5. Maiori hic labore, quam fructu, ab scholasticis disputatur, an aternitatis essentia, & nomen reale solummodo contineat, aut significet: an aliquid etiam rationis: quidam sola formalitate reali obiectum aternitatis, & ipsius nominis coerceri contendunt. Alij vero aliquid etiam rationis imbibere aiunt. Atque ex his alij docent imbibi rationem mensuræ durationis, siue actiue ipsius esse Dei, vel rerum etiam omnium creatarum, siue passiue, in quo mensuræ ratio, quæ rationis relatio est, necessario includitur. Sed tamen licet actualis commentatio rationis nostræ opus sit; aptitudinalis, quæ in rebus ipsis est, rationis opus, & relatio non est, sed mensuræ, ac mensurati intrinseca realis magnitudo, siue discreta, siue continua extensiuè in ordine ad spatium locale, vel durationis. Insuper neque actiua mensura durationis diuini esse

ORTEGA
In a. pari
D. V. la

esse potest esse aternitas, quæ ipsa duratio esse diuini est: quare, nisi sui ipsius mensura sit (quod implicat) durationis diuini esse nequit esse mensura. Sed neque ipsius diuini esse est mensura, sed forma. Nec magis potest esse mensura aliarum durationum creaturarum: quia omnes infinitè excedit, ac nulli potest aptari, nisi forte in eo sensu, quo Aristoteles mensurarum species enumerans to. metaph. c. 2. & 3. Primum in vnoquoque genere reliquorum generis eiusdem mensuram esse dixit. Hoc autem mensuræ genus respectu creatorum diuinis omnibus commune est. Tandem mensura passiva nequit esse aternitatis ratio, & essentia. Ex dictis enim satis constat eius mensuram actiuam, neque in Deo, neque in creaturis posse repetiri.

6. Licet autem certa hæc sint, ac proinde de aternitatis, etiam eo nomine significata: conceptu rationem mensuræ siue actiue, siue passiuæ non esse, neque ex ea parte relationem rationis includere (id quod fuisse ostendunt Gabr. in 2. d. 2. q. 1. art. 3. dub. 1. circa med. Okam. q. 13. sub init. Durand. in 1. d. 19. q. 2. art. 1. Vazq. 1. p. d. 31. c. 6. Soar. d. 50. mer. sect. 4. a n. 3.) Vazq. tamen ibi, §. *Tertia pars nostre opinionis*. Aliter in aternitate, vt eo nomine significata, aliquid rationis includit nimirum negationem mensuræ, quæ rationis quidem est, cum mensura actualis, cuius negatio est, sit rationis nostræ opus. Sed in primis negatio mensuræ, quæ in aternitate est, posterius quid est interminabilitate, seu negatione initij, & finis durationis Dei, quæ nomine aternitatis, ac definitione eius à Boetio data ea particula *interminabilis* significatur: quare neque aternitatis nomine ea mensura negatio significatur: sed solum infinitas durationis illius, ad quam negatio mensuræ metaphysicè consequitur. Secundo negatio mensuræ, nescio quo pacto rationis sit: ex eo enim, quod relatio mensuræ rationis sit, non recte inferatur eius negationem rationis esse debere, nisi quatenus à nobis concipitur: nam reuera, quidquid reale est negatio entis cuiusvis rationis est. Quod autem, vt à nobis concipitur in Deo negatio illius entis rationis, quod in mensura actuali est, ens rationis sit, id quidem ex parte modi cognoscendi, non autem ex parte rei obiectæ scilicet: sique negatio principij, & finis, quæ aternitate significatur, ens rationis dici deberet: quia, cum reuera positua aternitatis entitas sit, tamen, vt negatiua à nobis concipitur, & significatur: & tamen nihil rationis in eo includi fateatur. Vazq. ibidem: quia id totum non ex parte rei obiectæ, sed ex parte solum nostri modi concipiendi se tenet.

7. Verius igitur est in aternitate, etiam vt eo nomine significata, nihil rationis ex parte obiecti includi, vt docent S. Thom. 1. p. q. 10. art. 1. Etsi enim dicat consistere in apprehensione vniformitatis eius, quod est extra motum, seu successione, non quidem apprehensionem ad aternitatis essentiam, & rem ex parte obiecti apprehensam spectare voluit, sed solum eius obiectum. Consensit Caietan. ibi in reali illa vniformitate essentia diuina, seu diuini esse essentiam aternitatis, hoc etiam nomine significata, totum obiectum illius conceptum constitutens: qui quidem ille ipse est, quem definitione Boetij explicauimus. Nec plura de mente Caietani indaganda, de qua multa alij superflue. Est etiam sententia Scoti quodlibet. 6. & Soar. d. 50. mer. sect. 4. n. 12. quare recte negatione essentiali successione, & termini vtriusque explicata illis verbis: *Interminabilis, ac tota simul*, à nobis concipitur aternitas, & explicatur. Quid autem positum illud, quod eis negationibus à nobis concipitur tandem sit, inquit solet: sed inquitur quod nequit explicari, nisi ad negationes recurratur, quibus nobis innotescit, quid sit totam suam durationem infinitam Deum simul, atque indiuisibiliter habere: conare autem, quid sit totum simul durationis atque infinitudinem hanc sine negationibus prefatis explicare, & aliquam alteri poteris.

8. Naturalibus rationibus ita explicata aternitas Dei demonstrari facile potest. Primo quidem ex prædicato entis à se, ex quo reliqua Dei attributa, eorumque infinitas demonstrantur. Etenim, quod à se est, non solum esse ab alio nequit recipere, sed neque durare: ergo quemadmodum ex hoc prædicato esse illimitatum, reliquaque attributa, & prædicata debet necessariò habere, ita etiam

necessariò, & durare illimitatum debet habere: imò & totam sui esse durationem habere simul, ac sine successione vlla necessariò debet. Cum enim à se sit, atque omnia habeat, tempus, seu durationis successione, vt aliquid habeat durationis expectare nequit: ac proinde, vbi primum est, totam sui esse durationem intrinsecam necessariò habebit. Confirmatur, ac declaratur ratio: quia nil amplius habere potest vnde durare postea euincatur: quam habet vbi primum est: ergo vbi primum est, totam habet durationem intrinsecam infinitam & simul. Secundo demonstratur ex prædicato immutabilitatis Dei, si enim duratio intrinseca Dei, atque diuini esse successione haberet, nec esset tota simul, & infinita, mutari intrinsecè Deus posset. Tercio probatur ex infinitate, quam è conceptu suo etiam metaphysico quoduis prædicatum diuinum habet, in qua clauditur successione, & finitatis negatio in duratione diuina, vt patet. Si vel enim finita, vel non tota simul, duratio diuina foret in suo conceptu non clauderet infinitatem. Quarto demum ex physica Dei vnitatem, ac simplicitate summa, quæ talis non esset, si intrinseca eius duratio diuisibilis, ac finita foret. Item successiuium, & finitum cum esse Dei infinito, ac non successiuo identificari realiter nequit.

CERTAMEN II.

Aternitas propria Dei est, atque speciale eius attributum.

1. **C**onclusio, quam præfixus continet titulus ea est. Aternitatem propriam Dei esse, ita vt creatam, seu creaturæ aternitatem propriam dari repugnet. Est autem conclusio hæc valde diuersa ab ea, quod scilicet Dei aternitate creatura æternari nequeat: sicut neque vllius alterius prædicati diuini effectum formalem vniouis realis beneficio participare: vt vniuersim d. 3. q. 11. sine docuimus, ostendimusque controuers. de Incarnat. In hac autem conclusione solum asseritur nullam durationem creatam aternitatem strictam esse posse: ac proinde aternitatem propriæ, & rigide dictam solum Dei propriam esse, nec posse durationi alteri à diuina consentire. Hoc tanquam dogma tradit Fulgent. de fide ad Petr. cap. 6. his verbis: *Firmissime tene, & nullatenus dubites: solum Deum æternum, & incommunicabilem* (creaturis, quæ æternam) esse id quod docet Plates Pl. 101. illis verbis. *Ipsi peribunt, & tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Scilicet de possibili: quare inde Paulus ad Hebræos 1. Filij diuinitatem probat, quia ita durat. Lessius noster: quia duratio creaturæ ab æterno pugnat cum prædicato creaturæ de cuius ratione est initium habere: quam rationem recitat ex Augustino 12. de ciuit. c. 15. Fulgent. de fide ad Petr. c. 3. Ambros. 6. exhamer. c. 1. Basil. 2. contra Eunom. vbi eo probat Filium Dei creaturam non esse, quia æternus est: atque eiusdem amentia sit creaturæ aternitatem, siue ab æterno durationem concedere, atque Deo illam negare: & ex Damasc. 1. de fide c. 8. Vnde Græci Patres communiter, & August. 7. contra Felician. creationem productionem rei ex non esse ad esse definiunt. Si autem non esse creaturæ ad sui esse necessariò præcedit, aternitate præcedit: ac proinde non nisi in tempore, potest incipere creatura. Vt autem breuiter in testimoniis Patrum nihil esse momenti pro hac opinione ostendamus vno verbo eos de non esse, non de facto, sed de possibili æstimo locutos: cum enim creata omnia contingencia sint, eorum esse, & sui non esse apta nata sunt procedere, atque eorum esse, sui non esse succedere: quare & successione, seu esse ad sui negationem, & negationis ad suum esse, si, vt potest, deficiat, possunt admittere. Secundo citati Patres aliquid de creaturis, vt de facto existere, loquuntur, ac de creatione, quæ de facto fuit.

2. Hæc tamen omnia nec satis firma sunt, neque ad conclusionem nostram necessaria: non quidem firma factis: quia licet creatura ens ab alio, ac non esse essentia sua sit: quare, & initium sui esse necessariò ordine causas

litas supponat non tamen ordine durationis: ergo recte poterit esse ens ab alio, & creatura, licet sit ex æternitate. Et confirmatur: quia negari nequit, quin Deus ab æterno æque expediam suam potentiam creaturam Michaelis habuerit, atque habuit in tempore, quo illum produxit: ergo, nisi in essentia Michaelis passiva increa- bilitas ab æterno ostendatur (quæ ut dixi ex prædicato ef- fendi ab alia causatiue nusquam ostenditur) ab æterno, & ex æternitate potuit æque, atque in tempore produci. Probatur ulterius: quia creatura essentia sua defectibili (ut pote ex libera Dei voluntate fortitatur) non repu- gnat in æternum permanere: ergo neque ab æterno per- durare: dummodo id à libera Dei voluntate fortitatur: quod si in rebus essentia sua successivis, ut in nonnullis motibus duratio ab æterno esse non possit: alii in perma- nentibus rebus duratio ab æterno non ita videtur repugna- re. Sed de hoc in physicis fufius. Quare fufiori hic di- fputatione, accuratiorque examine abstinere: maxime cum è possibilitate, vel repugnantia durationis creaturæ ex æternitate, veritas primæ huius certiffimæ conclusionis maxime pendeat.

3. Admissa ergo possibilitate infinitæ creaturæ duratio- nis tam à parte ante, quam à parte post, ac proinde, quæ ex æternitate, & per æternitatem fit: Nihilominus æter- nitas proprie non erit. Etenim tota simul exercite non erit essentia sua, est potentia, & apertudine tota simul fit, ut de permanentium duratione, maxime de substantiarum spiritalium quo plures æstima-nt, qui durationem (ea- rum præcipue) à te durante realiter differre inficiantur; alii autem, & exercite tota simul æternitate non est. Dei au- tem æternitas essentia, & conceptu suo indivisibili, ut di- ximus, actu, & exercite tota simul est, quin aliunde esse non possit, omnique durationis imaginariæ, & ulterio- ri etiam spatio, & intervallo, quantum ex se est, nequit non coexistere, licet ex parte alterius extremi possit co- existentia deficere: sicut de coexistentia Dei per immen- sitatem suam spatio imaginario toti, & ultra superius di- cebamus. Licet autem in ea opinione de duratione, quæ ærum est, & tota simul dicitur, atque à substantia spiri- tuali physice indistincta (de cuius veritate examen ad con- troverfias physicas remittimus, ubi plura pro illo produ- ximus) de se apta etiam per illam sit substantia perma- nens spiritalis ut toti spatio imaginario coexistat per æternitatem, atque si ita produceretur, etiam ex æterni- tate: de se tamen non est determinata, ut ita coexistat: cum de se & essentia sua non existat, sed contingens fit, atque indifferens ut existat, vel non existat: ac proinde de se indifferens, ut toti illo spatio, imo & cuius eius parti, & momento existat, ac de facto durationi rea- li, quæ de facto est, fuit, vel erit, rebulque, quæ pro illa exhibetur, coexistat, sicut necessario per suæ æternitatis indivisibilitatem durationem coexistit, & coextenditur unde- quaque Deus.

4. Atque inde satis constat apertum inter æternitatem Dei, atque possibilem creatam durationem per æterni- tatem totam differre: indeque & discrimina alia inter hæc eadem suboriuntur. Sicut enim dicebamus de im- mensitate, inde etiam æternitas Dei principium obiecti- vum, & exemplar omnis creatæ durationis, etiam quæ per totam æternitatem esset, eiusque fundamentum, & ut diximus cert. 1. primi generis mensura. Recte enim ac profunde aiebat Dionys. 5. de divin. nom. *Ipsè Deus est principium, & mensura ævorum. & temporum entitas, & entium ærum.* Et rursum: *ipsum ærum, & omnia quæ sunt, & mensuræ ævorum, & quæ sub mensuras cadunt per ipsum, & ab ipso sunt, & cap. 10. Ipsè est omnium ærum, & tem- porum, ante diem, ante ærum, ante tempus.* Denique audien- das pro his aliisque æternitatis Dei à creatæ duratione differentias. August. 1. confes. cap. 6. *Summus (inquit) enim est, & non mutari: neque peragitur in te hodiernus dies, & tamen peragitur: quia in te sunt. & ista omnia. Non enim haberes vias transiendi nisi contineres ea, & quo- niam anni tui nra. deficient, anni tui hodiernus dies, Et quam multi iam dies nostri. & Patrum nostrorum per ho- diernum tuum transierunt: & ex illo acceperunt modos, & utcumque existerunt, & transiunt adhuc alij. & ut- cumque existant. Tu autem idem ipse es, & omnia crasti- na, atque ultra, omniaque hysterna, & retro hodie faci- lis hodie fecisti. Quid ad me, si qui non intelligat: gaudeat, Christoph. de Ortega, de Deo Vno, Tomus I.*

& ipse dicens: quid est hoc? gaudeat etiam scire, & amet, non inveniendo invenire potius te, quam inveniendo non invenire te.

CERTAMEN III.

Æternitas speciale Dei attributum ab aliis diuersum ostenditur.

1. Dei æternitatem speciale Dei attributum non esse duplici ex capite probari posse videntur. Primo: quia omnia diuina attributa videntur transcendere. Atque enim Sapientia, Omnipotentia, amor, immensitas, atque infinitas æterna est, atque Dei essentia, seu Deus infinitus est: unde vel plura æternitatis attributa in Deo admit- tenda sunt, quod implicat: siquidem eiusdem generis, seu nationis vnicum solum attributum, & prædicatum di- uinum admitti in Deo potest, quodque omnem illius ge- neris rationem è conceptu suo indivisibili in se claudit: cum infinitum sit absolute, & simpliciter per denegatio- nem termini etiam extrinseci, ut dixi. certam. ult. ostendebamus; vel dicendum est vnicam æternitatem, omnia Dei attributa transcendere: neque enim alius modus su- peresse huic rei componendæ videtur. Quare æternitas, seu esse æternum speciale Dei attributum non erit à reli- quis diuersum.

2. Alio etiam ex capite speciale Dei attributum æter- nitas videtur non esse. Quia, nimirum confunditur cum Dei immutabilitate, parue illius est. Etenim in duratio- ne intrinseca non mutari Deum, ad immutabilitatem Dei spectat: id autem ipsum est durationem Dei totam si- mul, atque infinitam, seu interminabilem utrinque esse, quæ est æternitatis essentia, & definitio. Secundo Dei im- mutabilitas etiam claudit immutabilitatem de non esse ad esse. Tercio æternitas immutabilitatem, seu impossi- bilitatem motus intrinseci, seu ad intrinsecum quoduis includit. Hinc August. q. 19. ex octoginta tribus aiebat: *Licet omne æternum sit immortale, non tamen omne im- mortale satis subtiliter æternum dicit: quia, est semper aliquid viuat, tamen si mutabilitatem patitur non pro- prie æternum appellatur. De natur. boni, c. 39. Illa est autem vera æternitas, quæ vera immortalitas. Hoc est, illa summa incommutabilitas, quam solus Deus ha- bet.*

3. Sibi ubique similis August. ita in eandem senten- tiam scribit 12. de Ciuit. c. 15. *Tempus autem, quoniam mutabilitate transcurrit, æternitati immutabili non po- test esse coæternum. Ac per hoc, etiam si immortalitas Angelorum non transit in tempore, nec præterita est, quasi iam non sit, nec futura, quasi nondum sit: tamen eorum motus, quibus tempora peraguntur, ex præterito in futu- rum transiunt, & ideo creatori coæterni esse non pos- sunt. Quibus verbis certiam à nobis adhibitam proba- tionem expresse. Eidem sententiæ fauet Tertul. c. 39. aduers. Hermogenem, ubi *Leges æternitatis esse, atque di- fferfionem, & demutationem pati non possit. Nec fauet minus Ihdorus 7. etymolog. c. 1. alijque Patres confo- ne loquuntur sæpe: quare opinio æternitatem Dei cum eius immutabilitate confundens, vel Patrum ef- se, vel in eis non parum fundamenti videtur ha- bere.**

4. Nihilominus æternitatem diuersum ab aliis om- nibus Dei attributis esse (præsertim ab immutabilitate, de quo in terminis scholasticis Doctores disputarunt) concors Theologorum sententia est: ita S. Thomas 1. p. q. 10. art. 2. cum suis interpretibus id disputantibus: ibi Caiet. art. 1. Aureol. apud Capreol. in 1. d. 9. q. vii. ar- gum. 5. primi ord. Vazq. d. 31. c. 1. Suarez disp. 50. me- taph. sect. 5. nu. 16. Et quidem argumenta de æterni- tatis transcendentia nihil probant. Licet enim æterna omnia attributa sint, vna æternitate, tam ipsa, quam essentia Dei esse possunt, quin hæc illa transcendat: sicuti vnica solum existentia ea omnia existunt, actuque & exercite sunt omnium sententia, physice loquendo: Meta-

Metaphysicè vero etiam in principiis nostris datis controuersi. de Trinit. d. 7. q. 1. ubi non attributa solum, sed personalitates diuinas, in suo conceptu esse seu entis substantiui metaphysici rationem non imbibere, sed solum entia realia adiectiua metaphysica esse, quaque iure identitatis cum essentia eius entitate entia sint, cuiusque existentia existant ostendimus. Hinc autem, cum duratio sit persistencia in esse facile apparet, non aliter attributa quam esse diuini, seu essentia æternitate perpetuo durare, quod non est in ipsis formaliter imbibere, ut ad transcendentiam eius oportebat, sed ab ea attributa tanquam à forma æterna denon inari.

5. Quod autem ab immutabilitatis attributo diuersum attributum æternitatis sit (de quo solum scholastici dubitarunt) facile suadetur. Quia, siue positium utriusque attendatur, siue negatiuum, quo utramque concepiamus, & explicamus diuersa in utraque sunt. Immutabilitas enim, ut bene Vazquez noster, essendi plenitudinem, & omnium sibi possibilem identitatem realem cum esse, cui nihil de nouo ideo possit accedere importat; æternitas vero in eodem esse pleno persistentiam & durationem simul totam, qua omni spatio reali durationis coexistit, atque ultra imaginariam durationem, quantum de se est, actu repleat. Quæ, & in se, & in ordine ad extrinsecam, quo illud concipimus diuersa valde ex parte obiecti metaphysicè sunt. Negatiua vero utriusque, quibus utramque explicamus, valde etiam diuersa sunt; æternitatis enim est negatio termini, & successione in durando; immutabilitatis vero negatio, seu incapacitas mutationis cuiuslibet: quæ ut patet valde diuersa sunt: ac proinde, siue positium, siue negatiuum utriusque attributi consideres diuersa metaphysicè esse comperies.

6. Sic autem attributa hæc inter se comparantur: ut immutabilitas amplius quoddam attributum sit, & ex quo tanquam ex principio metaphysico æternitatis Dei demonstratur. Illud quippe omnem mutationem vniuersim Deo repugnare dicitur, ac proinde & à Deo necessario excludit, ablegatque longissime: ex quo necessario deducitur neque in duratione intrinseca successione, aut initium, vel finem esse posse: quam negationem in duratione æternitatis dicit; eam tamen in ea materia immutabilitas non dicebat. Sic etiam in scientia, in potentia, & aliis attributis negationem mutationis, immutabilitas infert; quam tamen in eis materiis eo conceptu præciso non tangit. Id solum argumenta probant: nimirum utriusque huius attributi metaphysicam, non identitatem, sed connexionem: ob quam Patres non multum de metaphysicis formalitatibus curantes quandoque confuderunt. Denique immutabilitas in actibus, quam Patres ad æternitatem requirunt, sine essentia æternitatis possit saluari, si ij omnes duratione successiua ex æternitate, & per æternitatem durarent, ut de duratione, seu xuo Angelorum per æternitatem censerebat sancti. Bonauentura.

Q V Æ S T I O V.

De Vnitatis Dei.

DE diuina vnitatis duplici sensu potest disputari. Primo, prout entis attributum est, atque à nobis explicatur pro indiuiso in se, & diuiso à quolibet alio. Secundo pro vnitatis singularitatis physice, & metaphysice, ex qua vnus solus Deus esse debeat: ita ut plures esse Deos physice, ac metaphysice repugnet ab hoc numero Deo numerice diuersos: quia de essentia Dei, seu Deitatis sit singularis vnitatis, vel formaliter, vel radicaliter, ac proinde implicet prædicatum specificum Dei, seu Deitatis, non chimericum, assignari. Vtroque autem sensu de Dei vnitatis agendum hic erit cum vtroque modo negatione à nobis Dei vnitatis explicetur.

CERTAMEN I.

Maxima, entis pedisequa, vnitatis in Deo astruitur.

1. **V**Num metaphysica vnitatis, quæ entis prædicatum necessariò metaphysicè consequitur, ac proinde passio metaphysica entis appellatur esse Deum negari minime potest: imò à nullo hæcenus est negatum. Ij enim, qui inter communia, & personalia, vel inter essentiam, & attributa distinctionem ante intellectus operationem, vel formalem actualem, & ex natura rei, vel virtualem admittunt, in id absurdum à nobis coguntur, ut Dei vnitatem negent: ipsi vero illud vitare variis, necio an solidis, eufoniis contendunt: contra Gilbertum, & Affectas, qui inter communia, & personalia vnitatem (de qua hic ex intuitu non agimus) negant, pugnamus satis controuersi. de Trinit. Adeo constans rationi est hæc Dei vnitatis, ut Melissus, Philosophique sapientiores Deum vnitatem ipsam, vel ipsam vnum appellarent apud Eugubinum 3. de peren. philos. c. 7. Probaturque facile: quia est ens non diuisum, & plura: ergo vnum. Consequentia est certa: quia licet ens non simplex, seu compositum vnum esse possit; aut ens simplex neque non vnum esse: pluralitas enim distinctionem importat totalem, ac mutuum eorum, quæ plura sunt: cui magis opponitur simplicitas, quam compositio: cum hæc partialem distinctionem mutuum eorum, quibus constat, importet, quæ necessaria ad compositionem est: simplicitas autem non solum totali distinctioni, sed & huic partiali ad compositionem necessariæ essentia sua repugnat: vnde maximam summamque omnium vnitatem Dei esse statim ostendimus. Sed tamen aduerterendum hic est agi nunc de vnitatis essentia, & communium Trinitatis, seu vnitatis, & identitatis atque indistinctione personarum diuinarum inter se contra hanc conclusionem difficultas suboritur, maxime contra secundam militat conclusio-

2. Ea vero secunda conclusio certaminis titulo contenta est: vnitatem Dei præfatam maximam summamque è possibilibus esse, est communis Theologorum cum S. Thoma. 1. p. q. 11. art. 4. ubi eius interpretes Vazq. in comment. Soar. 1. de essent. & attribut. c. 6. Est autem adeo constans veritas conclusionis, ut citatis Philosophis fuerit perspicua: id enim significabant, cum dicebant: *Deum ipsum vnum, siue vnitatem ipsam esse*. Sic enim summum, aut excellentissimum in quouis genere v. g. Sanctitatis, sapientie &c. abstracto illius generis explicare solemus, concreto nomine non contenti. Scilicet cum non sanctum, aut sapientem, sed ipsam sanctitatem, & sapientiam compellantes. Rationem autem dedimus num. 1. Ex S. Thom. ex eoque Theologi reliqui dedere è summa Dei simplicitate. Inde enim fit summe opponi diuisioni, & multitudini Deum: cum autem vnitatis in oppositione diuisioni entis in se, & multitudini, seu pluralitati consistat, vel in eo, quod per eam à nobis intelligitur, atque explicatur, aperte fit ea summa oppositione summam vnitatem consistere, vel necessariò à nobis explicari. Confirmatur ex his, quæ pro diuina simplicitate superius adduximus, ut omnem à Deo compositionem, siue substantialem, siue accidentalem relegamus.

3. Oppones tamen contra hanc conclusionem ex mysterio Trinitatis personarum. Vnitatis opponitur essentia sua diuisioni, & pluralitati, ut cum omnibus Philosophis, & Theologis fatemur: ergo summa vnitatis omni diuisioni, & pluralitati opponitur. Atqui vnitatis Dei non opponitur omni pluralitati, & diuisioni: ergo non est summa vnitatis. Subiungitur probatur: quia vnitatis Dei comparatur pluralitati, ac diuisioni nem personarum Trinitatis: sunt enim persone tres.